

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף נח

קצוצי תפילין: בתי התפילין. (התפילין ללא הרצועה נקרא 'קציצה').

ולא פליגי, הא דרישא הא דדרעא: דברי רבי יוחנן שאמר שנמצאו רק ארבעים סאה נאמרו בתפילין של יד שהם קטנים, ודברי רבי ינאי והמתניתא שאמרו שנמצאו שלוש קופות של ארבעים סאה או ארבעים קופות של שלוש סאים נאמרו בתפילין של ראש שהם יותר גדולים, ונמצא שהם לא נחלקו.

אמר רבי אסי, ארבעה קבין מוח: זה היה בחורבן בית ראשון.

*

אילימא דהוו מחפי בפיו: אם תאמר שהפסוק בא לשבח את בני ציון ולומר שהם היו מכוסים בתכשיטי זהב, זה אי אפשר לומר, שהרי שתי משקלות של סלעי פז ירדו לעולם, אחד נמצא ברומי ואחד בכל העולם, וא"כ אי אפשר לשבח בכך את בני ציון שהרי ברומי היה יותר פז. אלא הכוונה שהם היו כ"כ יפים עד שהיו מגנים את הפז ביפויים, כלומר שהיו יותר יפים מפז.

מעיקרא: בהתחלה היו החשובים שברומאים משמשים מיטותיהם מול צורות נאות שהיו בחותמיהם, כדי שנשותיהם יתעברו בוולד נאה כמו בחותם, אבל מהחורבן והלאה הם היו קושרים יהודי לרגלי מיטתם ומשמשים כנגדו, לפי שיופיים של בני ישראל היה יותר גדול מפז.

אמר ליה חד לחבריה: אמר יהודי אחד לחברו - היכן כתובה הצרה הזאת (= שהם קושרים יהודי למיטה)? ענה לו - "גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם יהוה עליך עד השמדך", כלומר צרה כ"כ מגונה שאי אפשר לכתוב אותה בתורה בפירוש. אמר לו חברו - כמה המרחק בין היכן שאני אוחז בתורה למקום שבו הפסוק הזה כתוב? ענה לו - מעט, רק דף וחצי, אמר לו חברו - אם הייתי מגיע לפסוק הזה כבר הייתי מבין זאת לבד ולא הייתי צריך שתאמר לי.

(המשך בדף הבא ↓)

*

מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל... לימים נזדווגו שניהם במקום אחד:

שני האדונים נפגשו במקום אחד.

*

מעשה באדם אחד שנתן עינו באשת רבו וכו': 'רבו' לא היה רב שמלמדו תורה אלא היה 'רבו' למלאכת הנגרות. התלמיד רצה לשאת את אשת רבו, פעם אחת הוצרך הרב ללוות כסף, אמר לו תלמידו - שלח אלי את אשתך ואני אלווה לה את הכסף, שלח רבו את אשתו והתלמיד שהה עמה שלושה ימים. הלך הרב לתלמיד ושאל אותו - אשתי ששלחתי אליך היכן היא? ענה לו התלמיד - אני שלחתי אותה מיד, אבל שמעתי שהתינוקות התעלללו בה בדרך (= באו עליה), אם אתה שמוע לעצתי תגרש אותה. אמר לו הרב - אבל כתובתה מרובה וקשה לי לגרשה ולשלם את הכתובה. אמר לו התלמיד - אני ילווה לך את הכסף ותן לה את הכתובה. ואכן גירשה הרב. הלך התלמיד ונשא אותה לאשה. כשהגיע הזמן של הרב לפרוע לתלמיד את החוב ולא היה לו כסף לפרוע לו, אמר לו התלמיד - במקום לשלם לי את החוב בוא ותשרת אותי תמורת החוב, והתלמיד ואשתו היו יושבים ואוכלים ושותים והרב היה עומד ומשקה אותם, והיו דמעות זולגות מעיניו ונופלות בכוסות שלהם. ועל אותה שעה נחתם גזר הדין של החורבן.

ואמרי לה: ויש אומרים שהחורבן נגזר **על שתי פתילות בנר אחד**, כלומר על שני אנשים שבאו על אשה אחת (= אשת איש).

*

למדנו במשנה: לאחר זמן 'הרוגי המלחמה' (מלחמת טיטוס) נוהג דין סיקריקון, שהקונה קרקע מסיקריקון מקחו בטל. וגם אם לאחר שקנה מהסיקריקון חזר וקנה אותה מהבעלים - מקחו בטל. משום: א. הבעלים מפחד מהסיקריקון שלא להסכים למכירה. ב. הבעלים מעדיף שהקרקע תעבור לבעלות יהודית ואז יהיה לו יותר קל לתבוע אותה בבית דין (רש"י במשנה).

אמר רב לא שנו: כל זה דוקא במקרה שכאשר הקונה בא לבעלים וביקש לקנות ממנו את הקרקע, אמר לו הבעלים 'לך תעשה חזקה בקרקע ותקנה אותה' (חזקה

= כגון נעל גדר ופרץ). שמכיון שהוא רק אמר לו דיבור בעלמא, מסתבר שכוונתו רק להעביר את הקרקע לידי היהודי בכדי לתבוע אותה לאחר מכן בדיון. אבל אם הבעלים כתב לו שטר על המכירה, קנה הקונה ולא יוכל הבעלים לתבוע אותו אחר כך, כי בודאי הוא מכר לו אותה בלב שלם.

ושמואל אמר: גם אם הבעלים כתב לו שטר, לא קנה הקונה, כי הבעלים עשה זאת מתוך פחד מהסיקריקון. אלא אם כן הבעלים כתב לו 'אחריות' בשטר שאם יגבו ממנו את הקרקע הוא יחזור לבעלים ויקבל את הכסף, שאת זה הוא לא היה חייב לכתוב לו אלא אם כן הוא מכר לו בלב שלם.

[נמצא שנחלקו רב ושמואל בטעמים שכתב רש"י במשנה - מדוע הקונה מסיקריקון וחזר וקנה מהבעלים לא קנה, האם בגלל שהבעלים מפחד או בגלל שהוא מעדיף לתבוע את הקונה -מהרש"א בדעת רש"י].

תניא כותיה דשמואל: הדין של קונה מהבעל קרקע השייכת לאשה - שווה לקונה מסיקריקון הקרקע השייכת לבעליה. בברייתא כתוב שדוקא אם האשה כתבה לו 'אחריות' המקח קיים. מוכח כשמואל ששטר לא מספיק עד שיכתוב אחריות בשטר, וקושיא לרב!

רב דוחה: 'אחריות' הכוונה לשטר, כי השטר נותן אחריות לקונה שלא יוכל הבעלים להתכחש למכירה.

למדנו במשנה: 'בית דין שלאחריהם' (חכמים בתקופה מאוחרת) תקנו שהקונה מסיקריקון זוכה בקרקע ועליו לשלם לבעלים רבע מהקרקע (שזה הסכום שהסיקריקון מוריד במכירה).

תנו רבנן לקח מן הסיקריקון: קנה קרקע מהסיקריקון, ואכל את פירותיה שלוש שנים בפני הבעלים והם לא מיחו בו, ולאחר מכן מכר (הקונה) את הקרקע - אין הבעלים יכול לתבוע את הקונה השני שיתן להם רבע מהקרקע.

היכי דמי: הגמרא מכררת איך מדובר? אם הקונה השני טוען: הקונה הראשון שמכר לי את השדה, קנה אותך ממך כששילם לך רבע מהקרקע המגיע לך, ולאחר מכן הוא אכל שלוש שנים את הפירות, ולכן אתה לא יכול לתבוע ממני להראות לך את שטר המכירה. כי לאחר שלוש שנים יש 'חזקה' על המחזיק בקרקע שהיא שלו, והוא לא צריך לשמור על שטר המכירה. ואם כן לפי זה קשה מדוע הברייתא אומרת

שהבעלים לא יכול לתבוע את הלוקח השני, והרי אם מדובר באופן כזה שעברו שלוש שנות חזקה הוא לא יכול לתבוע אפילו את הלוקח הראשון שקנה מהסיקריקון!

ואם מדובר שהקונה השני לא טוען שהקונה הראשון שילם על רבע הקרקע, מדוע באמת לא מוציאים ממנו את הרבע?

תירוץ: אמר רב ששת: מדובר שהלוקח השני לא טוען, והחידוש שאנו טוענים זאת בשבילו. כי במקרה של סיקריקון 'טוענים ליורש וטוענים ללוקח'. דהיינו אם הקונה מהסיקריקון אכל בשדה שלוש שנות חזקה, ולאחר מכן מכר אותה ללוקח השני או שהוא מת והוריש אותה לבנו, ובא הבעלים לתבוע מהם רבע מהקרקע, והם לא יודעים לטעון שהקונה הראשון שילם על הקרקע - בית דין טוענים זאת בשבילם. משום שהם לא יודעים מה היה, ובודאי הקונה מהסיקריקון שידע שהבעלים יכולים להוציא ממנו את הקרקע, שילם לבעלים את חלקם. אבל 'ואידך - אי טעין אין וכו' לקונה הראשון איננו טוענים, אלא אם הוא טוען לעצמו טוב, ואם לאו יוציאו מידיו.

*

תנו רבנן הבא מחמת חוב: גוי שגזל קרקע בגלל חוב שהיה היהודי חייב לו, או שגזל אותה סתם ללא סיבה (= אנפרות) - אין בה דין סיקריקון, כי הוא לא רוצח והבעלים אינו מפחד ממנו, ולכן הבעלים יכול להוציא מהקונה מהגוי את הקרקע.

הברייתא ממשיכה: 'ואנפרות עצמה צריכה שתשהה י"ב חודש'. הגמרא מקשה: הרי הברייתא אמרה שבאנפרות אין כלל דין סיקריקון? ומתרצת: הכוונה שבסיקריקון - הקרקע צריכה לשהות יב' חודש ביד הסיקריקון. כלומר חכמים תקנו שהבעלים קודם לכל אדם לקנות אותה מהסיקריקון במשך יב' חודש, ואם קנה אותה אדם אחר מהסיקריקון בתוך הזמן הזה, יכול הבעלים לתת לו את מה ששילם לסיקריקון ולהוציא ממנו את הקרקע.

אמר רב יוסף: 'אין אנפרות בבבל' - הגמרא סברה שהכוונה אין מקרים כאלה שגוי בא וגזל סתם קרקע מישראל. ולכן הטוען על חבירו שקנה את הקרקע מגוי שגזל אותה ממנו - אינו נאמן.

קושיא: והא קחזין דאיכא: והרי אנו רואים שיש מקרים של אנפרות בכבל? תירוץ: הכוונה שאין 'דין אנפרות' נוהג בכבל. והטעם שמכיון שמצויים שופטים בכבל ולא הלך הבעלים לתבוע את הגוי על הגזילה, מסתבר שהוא מחל על כך.

גידל בר רעילאי: המלך היה מטיל מס גלובלי על בני הבקעה, והם היו מחלקים אותו בין בעלי הקרקעות וכל אחד פורע לפי חלקו. אחד מבעלי הקרקעות הלך לחו"ל ובני הבקעה שהיו צריכים לממן את החלק שלו במס, נתנו את השדה שלו לגידל בר רעילאי שיאכל את הפירות של השדה וישלם את המס במקום הבעלים.

הלך גידל ושילם למלך מס מראש לשלוש שנים. בסוף השנה הראשונה הגע הבעלים של הקרקע ואמר לגידל: את השנה הראשונה ששילמת אכלת, ומעכשיו אני רוצה לשלם את המס למלך ולאכול את הפירות. כמצב כזה גידל מפסיד את הכסף ששילם למלך על השנתיים הבאות, כי הבעלים ישלם מס מחדש למלך, אבל המלך לא יחזיר את המס לגידל (כי דרך המלך לגבות מס חדש כשהבעלים של השדה מתחלפים).

הם הלכו לדין תורה אצל רב פפא. רב פפא רצה לכתוב לגידל 'שטר גבייה' על בני הבקעה שיגבה את המס ששילם על השנתיים הבאות. אמר רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אתה עושה את המלך כמו סיקריקון, שהקונה מסיקריקון זיכו לו חכמים את הקרקע והוא לא מפסיד כלום (אלא הוא רק נותן לבעלים את הרבע שהוא הרויח במה שהוריד לו הסיקריקון במחיר). אבל באמת המלך אינו סיקריקון, כי המלך לא בא להוציא את הקרקע מידי היהודים כמו הסיקריקון - שמשום כך תקנו שהלוקח מסיקריקון יזכה בקרקע בכדי שהיא לא תישאר בידי הגויים, אבל כאן המלך רק רוצה את המס.

אלא גידל לא היה צריך לשלם מראש ליותר משנה, וכשהוא שילם לשלוש שנים הוא 'הניח את מעותיו על קרן הצבי' והפסיד אותם.

*

אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות: אם הוא קנה מהסיקריקון קרקע ב-100 זוז, עליו לתת לבעלים רבע מהסכום דהיינו 25 זוז, או קרקע ששווה רבע מהסכום דהיינו חמישית מהקרקע. כי לדעת רב הסיקריקון הוזיל לקונה חמישית מהמחיר,

דהיינו הקרקע שוה 125 והוא מכר לו אותה ב-100, נמצא שחמישית מהקרקע שווה 25 - שזהו רבע מהסכום שהוא שילם לסיקריקון.

ושמואל אמר: עליו לשלם לבעלים שליש מהסכום דהיינו 31 זוז, או רבע מהקרקע שהיא שווה את הסכום הזה. כי לדעת שמואל הסיקריקון הוזיל לו רבע מהמחיר, דהיינו קרקע שווה 125 הוא מחר לו ב-93, נמצא שרבע הקרקע שווה שליש מהסכום שהוא שילם לסיקריקון.

מיתיבי.. אבל נותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות: מוכח שנותן רבע מהסכום כדעת רב, ולא כדעת שמואל!

תירוצ: אמר רב אשי: הכוונה שהוא משלם לו רבע מהסכום הגלובלי שהוא הוציא על השדה. דהיינו הוא קנה אותה מהסיקריקון בפחות רבע, כלומר הוא שילם עליה שלושה רבעים ממחירה האמיתי, ולכן הוא משלם לבעלים שליש ממה שהוא שילם לסיקריקון - שזה הרבע שהוא הרוויח במחיר.